

Міністерство аграрної політики та продовольства
 Уманський національний університет садівництва
 Факультет економіки і підприємництва
 Кафедра економічної теорії

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан факультету

_____ Нестерчук Ю.О.

«___»_____2015р.

РОБОЧА ПРОГРАМА

з дисципліни «Міжнародна економіка»

Курс: 3 Семестр: 5	Галузь підготовки: «Економіка та підприємництво»	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів: - національних 3 - ECTS 5	Напрямок: 0503 «Фінанси і кредит»	Нормативна
Модулів: 3 Змістових модулів: 14	ОКР: бакалавр	Лекції: 38 Семінари: 32 Самостійна робота: 67 Індивідуальна робота: 43
Загальна кількість годин: 180		Форма підсумкового контролю: екзамен

Умань-2015р.

Робочу програму складено на підставі навчальної програми та навчального плану спеціальності «Фінанси і кредит»

Укладач робочої програми:
доцент кафедри економічної теорії

_____ доц. Костюк В.С.
_____ доц. Котвицька Н.М.

Робочу програму затверджено на засіданні кафедри (протокол № ____ від
_____ серпня 2015 року)

Завідувач кафедри
« 28 » серпня 2015 року

_____ доц. Костюк В.С.

Схвалено науково-методичною комісією факультету економіки і підприємництва (протокол № ____ від « ____ » _____ 2015 року)

Голова науково-медичної комісії факультету економіки і підприємництва

« ____ » _____ 2015р. _____ Бечко П.К.

Передмова

Дисципліна «Міжнародна економіка» є складовою частиною підготовки економістів широкого профілю і однією з профілюючих у підготовці економістів-міжнародників. Вона належить до фундаментальних економічних дисциплін, спирається на теорію ринкової економіки і розвиває її, є сполучною ланкою між такими університетськими курсами, як мікроекономіка та макроекономіка і конкретно-економічними дисциплінами: маркетинг, менеджмент, фінанси, бухгалтерський облік та аудит, гроші і кредит, банківська справа та ін.

У системі економічної теорії «Міжнародна економіка» спочатку займала периферійне місце, існувала на засадах окремих розділів мікро- та макроекономіки, які містили аналіз міжнародних економічних відносин, щодо зовнішньої торгівлі, міждержавного руху чинників виробництва, валютно-фінансової системи, що обумовлює цей рух.

Виокремлення «Міжнародної економіки» в самостійну дисципліну було історично зумовлено становленням, розвитком та функціонуванням світогосподарських зв'язків як особливої, цілісної, органічної системи. Формування цієї системи зумовлено еволюцією міжнародного поділу праці, процесами інтернаціоналізації господарського життя країн світового співтовариства, інтеграції груп країн у регіональні господарські комплекси (союзи) з міждержавним та наддержавним регулюванням соціально-економічних процесів, транснаціоналізацією виробництва, функціонуванням міжнародної валютно-фінансової сфери як самостійного явища, безпосередньо не пов'язаного із зовнішньою торгівлею та міжнародним рухом чинників виробництва.

Мета викладання курсу «Міжнародна економіка» - формування у студентів розуміння сучасної теорії міжнародної економіки, об'єктивних законів і принципів її розвитку, знання форм міжнародних економічних відносин, основного інструментарію і умов реалізації.

В результаті вивчення дисципліни студенти **повинні знати:**

- суть міжнародних економічних відносин, взаємозв'язок їх форм, суб'єктів та рівнів;
- принципи і закони розвитку МЄВ, їх основні форми;
- основні види і форми міжнародного бізнесу, включаючи питання розвитку спільних підприємств і транснаціональних корпорацій.

Студенти **повинні уміти:**

- аналізувати й оцінювати економічне, політико-правове, соціально-культурне середовище та інфраструктуру МЄВ;
- розуміти логіку, напрямки та форми розвитку процесів міжнародної економічної інтеграції.

Студенти повинні **набути навичок:**

- аналізу зовнішньоекономічної політики України у процесі інтеграції її у сучасні світогосподарські структури;
- використовувати одержані знання відносно умов зовнішньоекономічної діяльності України виходячи з цілей і завдань її інтеграції у сучасну систему світових господарських зв'язків.

На вивчення дисципліни навчальним планом передбачено 180 год., з яких 38 год. - лекцій; 36 год. – семінари; 67 год. – самостійна робота студентів; а також 43 год. – індивідуальні. Весь курс складається з 3-х модулів (з відповідними підсумковими тестовими контролями). Підсумковий контроль знань – у формі екзамену.

СТРУКТУРА ЗМІСТУ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Модуль (розділ, блок змістових модулів)		Обсяг				
№ п/п	Назва	Лекції	Семинари	Самостійна робота		Разом
				Підготовка до занять	Індивідуальні завдання	
1.	Модуль 1. Міжнародна мікроекономіка: рух товарів та чинників виробництва.	18	18	34	22	92
1.1.	Змістовий модуль 1. Світова економіка та міжнародний поділ праці.	2	2	4	4	12
1.2.	Змістовий модуль 2. Середовище міжнародної економічної діяльності.	2	2	4	2	10
1.3.	Змістовий модуль 3. Міжнародна торгівля товарами та послугами.	4	4	6	4	18
1.4.	Змістовий модуль 4. Міжнародний рух капіталу.	2	2	4	2	10
1.5.	Змістовий модуль 5. Міжнародні кредитні відносини.	4	4	6	4	18
1.6.	Змістовий модуль 6. Міжнародна міграція робоча сила.	2	2	4	2	10
1.7.	Змістовий модуль 7. Міжнародна передача технологій.	2	2	6	4	14
2.	Модуль 2. Міжнародна макроекономіка: функціонування відкритої національної економіки та світового господарства в цілому.	12	10	16	13	51
2.1.	Змістовий модуль 8. Світова валютна система та принципи її функціонування.	4	4	6	4	18
2.2.	Змістовий модуль 9. Світова фінансова система.	2	2	4	3	11
2.3.	Змістовий модуль 10. Міжнародні розрахунки та платіжний баланс.	3	2	4	4	13
2.4.	Змістовий модуль 11. Суть, види та форми міжнародного бізнесу.	3	2	2	2	9
3.	Модуль 3. Міжнародна економічна інтеграція та глобалізація.	8	4	17	8	37
3.1.	Змістовий модуль 12. Міжнародна економічна інтеграція.	4	2	7	4	17
3.2.	Змістовий модуль 13. Глобальні проблеми міжнародної економіки.	2	1	6	2	11
3.3.	Змістовий модуль 14. Інтеграція України в сучасну світо господарську систему.	2	1	4	2	9
ВСЬОГО ГОДИН		38	32	67	43	180

Теоретичні заняття (лекції)

Об'єктами дослідження міжнародної економіки є світове господарство, під яким розуміється сукупна система окремих країн, які приймають участь у міжнародному розподілі праці та пов'язані системою міжнародних економічних відносин.

Предмет дослідження - система міжнародних економічних відносин, що складаються між національними економіками країн світу в умовах глобалізації. Дисципліна «Міжнародна економіка» аналізує економічні відносини та дії економічних законів на міжнародному рівні, а також основи зовнішньо-торгівельної, валютно-кредитної та виробничо-інвестиційної політики.

Методи дослідження - Методи пізнання міжнародних явищ і процесів мають певну специфіку. Так, особливість застосування методу *наукових абстракцій* полягає в тому, що інколи необхідно абстрагуватись від конкретних національних економічних процесів, щоб пізнати дію міжнародних економічних законів.

Міжнародні економічні явища і процеси мають досить добре виражений системний характер, а тому широко використовується *метод аналізу та синтезу*, за яким аналізуються окремі елементи цілісної системи.

Оскільки міжнародні економічні відносини здійснюються на різних рівнях, то в дослідженнях користуються *методом макро- та мікроаналізу*. Відповідно при цьому використовуються такі інструменти макро- та мікроаналізу, як порівняння показників економічного зростання, з'ясування стану макроекономічної рівноваги, визначення циклічності міжнародного розвитку, тощо.

За допомогою *методу історичного і логічного* вивчаються історичні етапи розвитку конкретних міжнародних економічних відносин, визначаються тенденції їхнього розвитку, передбачаються можливі варіанти подальшого перебігу подій.

Як і всі економічні явища, міжнародні потребують кількісного обґрунтування. Кількісні показники з'ясовуються за допомогою *економіко-математичних методів*, використовуються функціональні підрахунки. Крім того, визначення й порівняння кількісних показників здійснюються також за допомогою *статистично-графічного методу*.

Оскільки експеримент не може широко застосовуватись в економічних дослідженнях, особливо у сфері міжнародної економіки, то неабияку роль грає використання такого методу наукових досліджень, як *моделювання*, яке набрало ваги з часу широкої реалізації комп'ютерного потенціалу. Моделювання базується на використанні попередніх методів і є важливим для прогнозування розвитку того чи іншого міжнародного явища.

Варто зазначити, що дослідження міжнародних економічних відносин не дадуть достатньо достовірних результатів, якщо не враховувати взаємопов'язаність, взаємозалежність, діалектичну єдність міжнародних явищ і процесів між собою, а також з національно-господарськими явищами і процесами, тому важливим методом узагальнення є *діалектичний*.

Вивчення курсу «Міжнародна економіка» *формує систему знань* з міжнародної економіки, умов, форм, методів і основного інструментарію міжнародної економічної діяльності.

Теоретичний та методологічний зміст курсу «Міжнародна економіка» сформований в результаті опрацювання робіт Д.Рікардо, А.Сміта, Ф.Кене, Дж.Лоу, Р.Хекшера, Б.Оліна, П.Самюельсена, В.Леонтьєва, Є.Пестеля, Я.Тінберген, Дж.Гелбрейта, М.Портера, Ф.Котлера та ін. Сьогодні важливий внесок в розвиток міжнародної економіки вносять вітчизняні вчені Л.К.Бесчасний, А.С.Гальчинський, О.Г.Білорус, А.І.Кредісов, П.М.Леоненко, Д.Г.Лук'яненко, Ю.Н.Пахомов, А.М.Поручник, А.П. Рум'янцев, В.С.Савчук, А.С.Сіденко, А.С.Філіпенко та ін.

МОДУЛЬ 1. МІЖНАРОДНА МІКРОЕКОНОМІКА: РУХ ТОВАРІВ ТА ЧИННИКІВ ВИРОБНИЦТВА

Змістовий модуль 1. Світова економіка та міжнародний поділ праці

Міжнародна економіка як цілісне утворення безпосередньо впливає на розвиток кожної країни світу. Міжнародна економіка являє собою складову частину сучасної економічної теорії. Об'єктом вивчення міжнародної економіки є не одиничні, випадкові явища, процеси в міжнародній сфері, а ті, що постійно відновлюються, повторюються. Теоретичною основою вивчення міжнародної економіки є політична економія, мікро- і макроекономіка.

Основними поняттями теорії міжнародної економіки є: світовий ринок, світове господарство, відкритість національної економіки, лібералізація зовнішньоекономічних зв'язків, міжнародний поділ праці, міжнародна торгівля, міжнародний рух капіталу, міжнародна міграція робочої сили, тощо.

Міжнародна економічна система (МЕС) являє собою сукупність елементів світової економіки з властивими кожному із них характеристиками. Але у процесі дії елементів світової економіки виникають інтегративні якості, характеристики, закономірності функціонування цих елементів, які, власне і надають їм системного характеру. Основними елементами МЕС є окремі країни, групи країн. Можна поділити МЕС на такі групи, як високорозвинуті країни (країни великої сімки, Європейського Союзу, Організації економічного співробітництва та розвитку), середньорозвинуті країни, країни, що розвиваються, країни з перехідною економікою. Міжнародна економічна система (функціонально) складається з міжнародної мікроекономіки та міжнародної макроекономіки.

Досягнення економічного та соціального відродження України значною мірою пов'язане з інтеграцією її в міжнародну економічну систему. Для активного включення України в процес міжнародної економічної інтеграції необхідно створити відповідні умови. Істотними є підписання між Україною та іншими країнами відповідних міждержавних угод. Як необхідна інституційна умова включення України у світогосподарські зв'язки виступає її участь у роботі міжнародних економічних організацій, таких як СОТ, МВФ, МБРР, МОП та ін. Останнім часом Україна почала використовувати нові форми включення у світовий економічний простір, а саме: вільні або спеціальні економічні зони; єврорегіони; морські економічні райони міжнародного співробітництва; спеціальний режим інвестиційної діяльності на територіях пріоритетного розвитку; міжнародні транспортні коридори.

Змістовий модуль 2. Середовище міжнародної економічної діяльності

Середовище міжнародної економічної діяльності може бути визначене як система умов і факторів існування міжнародних економічних зв'язків. Таке середовище можна розділити на внутрішнє і зовнішнє середовище. Фактори безпосереднього впливу є своєрідним навколишнім середовищем міжнародної економічної діяльності, без якого вона не може існувати. Всі елементи інфраструктури міжнародної економічної діяльності настільки переплетені між собою, що їх важко чітко поділити на сфери впливу. Яскравим прикладом посередньої дії може бути теракт 11 вересня 2001 р., який спричинив підвищення цін на нафту, а, отже і на продукцію з неї, падіння курсу долара, і кінець кінцем черговий виток інфляції у більшості країн світу.

Середовища розвитку міжнародної економічної діяльності: Природно-географічне середовище (розмір території країни й кількість населення, геополітичне положення), політико-правове середовище міжнародної економічної діяльності (міжнародна політика, зовнішня політика, політична стабільність країни, політичні ризики), економічне середовище міжнародної економічної діяльності, соціально-культурне середовище міжнародної економічної (соціальна поведінка людини).

Для характеристики структури світового господарства на первинному рівні, тобто на рівні відносин між країнами, використовується прийнята в міжнародній практиці класифікація, згідно з якою всі країни світу підрозділяються на три основні групи: - розвинуті країни з розвинутою економікою; - країни, що розвиваються; - країни з перехідною економікою.

Важливе місце у структурі світової економіки посідають інфраструктурні галузі. Залежно від виконуваних функцій у національних і світовому господарствах вони групуються у комплекси виробничої, інституційної, інформаційної, економічної, ринкової інфраструктури. Дедалі більшого значення нині набуває міжнародна інфраструктура – сукупність національних елементів транспортних систем, інформації та зв'язку, міжнародних банків і сфери послуг світового рівня, що забезпечують зовнішньоекономічну діяльність і функціонування міжнародного капіталу, розвиток бізнесу та конкуренції.

Сучасне світове господарство (ССТ) є цілісною системою, але ця цілісність складалась поступово. Вона формувалась в міру еволюції міжнародного поділу праці, процесу інтернаціоналізації господарського життя країн світового співтовариства, інтеграції груп країн в регіональні господарські комплекси (союзи) з міждержавним регулюванням соціально-економічних процесів, транс націоналізації виробництва.

Міжнародний поділ праці був тим об'єднуючим елементом, котрий створив систему світового господарства як сукупність взаємозв'язаних міжнародним обміном національних господарств, що виступають його підсистемами.

Міжнаціональні органи регулювання МЕВ – це такі інституції, які виконують рекомендаційно-координаторські функції, постанови яких бажані до виконання.

Формуючись на базі всесвітнього поділу праці, єдиний світогосподарський простір втягує у свою орбіту національні господарства і їх підсистеми, закладаючи тим самим основи глобальної господарської інтеграції країн світового господарства. Це відбувається в міру створення в країнах певних умов: інформаційної технології, соціально-орієнтованої ринкової економіки, інтернаціоналізації правових і соціально-культурних норм тощо.

Змістовий модуль 3. Міжнародна торгівля товарами та послугами

Міжнародна торгівля є формою зв'язку між товаровиробниками різних країн, що виникає на основі міжнародного поділу праці, і виражає їхню взаємну економічну залежність. Структурні зрушення, що відбуваються в економіці країн під впливом НТР, спеціалізація і кооперування промислового виробництва підсилюють взаємодію національних господарств. Це сприяє активізації міжнародної торгівлі. Міжнародна торгівля опосередуючі рух усіх міжкраїнових товарних потоків, росте швидше виробництва. Під терміном «зовнішня торгівля» розуміється торгівля якої-небудь країни з іншими країнами, що складається з оплачуваного ввозу (імпорту) і оплачуваного вивозу (експорту) товарів.

Міжнародною торгівлею називається оплачуваний сукупний товарообіг між усіма країнами світу. Однак поняття «міжнародна торгівля» вживається й у більш вузькому значенні: наприклад, сукупний товарообіг промислово розвинутих країн, сукупний товарообіг країн, що розвиваються, сукупний товарообіг країн якого-небудь континенту, регіону, наприклад, країн Східної Європи і т.п.

Світові ціни розрізняються в залежності від часу року, місця, умов реалізації товару, особливостей контракту. На практиці як світові ціни приймаються ціни великих, систематичних і стійких експортних або імпортних угод, що укладаються у визначених центрах світової торгівлі відомими фірмами - експортерами або імпортерами відповідних видів товарів. В інтересах кожної країни спеціалізуватися на виробництві, у якому вона має найбільшу перевагу і для якого відносна вигода є найбільшою.

Термін «міжнародна торгівля» має на увазі складний механізм взаємин, що виникають у процесі купівлі-продажу товарів на світовому ринку. У міжнародній торгівлі експортер звичайно виставляє рахунок покупцеві в іноземній валюті, або покупець оплачує товар у валюті своєї країни, що є іноземною для експортера. Однак, покупка або продаж іноземної валюти не настільки безпечні для фірми, як може показатися на перший погляд. Причина цьому - нестабільність показників валютних курсів. Можливість несприятливої зміни обмінних курсів іноземної валюти на валютному ринку і є потенційним валютним ризиком для кожного з контрагентів. Звичайно, у випадку зміни курсів на користь однієї зі сторін це шанс одержати прибуток, однак, небезпека понести збитки, зокрема, для українських організацій у зв'язку з падінням курсу гривні, більш реальна. Відгородити себе від валютних ризиків є можливість у фірм, зовнішньоторговельні платежі і надходження яких здійснюються в одній і тій же іноземній валюті. Однак, обмінний курс іноземної і вітчизняної валюти не буде таїти істотної небезпеки для фірми лише в тому випадку, якщо надходження на валютний рахунок і платежі з його відбуваються узгоджено. Така ситуація можлива за умови, що фірма значною мірою займається й імпортом, і експортом. Більшість же зовнішньоторговельних організацій працює лише по одному з напрямків, тому можливість використання такої схеми обмежена.

Світовий ринок - це сукупність національних ринків, поєднаних між собою всесвітніми господарськими зв'язками на підставі міжнародного поділу праці, спеціалізації, кооперування, інтеграції виробництва і збуту товарів і послуг.

Структуру світового товарного ринку можна розглядати в трьох аспектах – регіональному (або географічному), товарно-галузевому та соціально-економічному. За ступенем монополізації та характером торговельних угод на світовому ринку виділені такі типи його структури: монополістичний, де панує один постачальник (ринку діамантів); олігополістичний, де домінує група великих продавців (ринку нафти); атомістичний, де спостерігається невисока концентрація пропозиції товарів за участю багатьох постачальників та загострюється конкурентна боротьба (ринку текстильних, швейних товарів та ін.).

За характером торговельних угод та взаєминами продавців та покупців розрізняють три сектори світового ринку: закритий, відкритий та пільговий ринок товарів. До основних сегментів (фундаментальних елементів) закритого сектора світового товарного ринку належать внутріфірмові постачання, тобто товарообіг між філіалами головних та дочірніх підприємств великих монополій або ТНК; субпостачання товарів малих та середніх фірм, які виступають підрядчиками великих монополій, внутрішня торгівля регіональних інтеграційних об'єднань, постачання товарів за програмами допомоги, за особливими міждержавними угодами, зустрічна торгівля. Відкритий сектор світового товарного ринку є сферою звичайної комерційної діяльності практично незалежних продавців та покупців - малих і великих фірм, аутсайдерів, монополістичних об'єднань, державних і приватних підприємств. Незалежність торговельних

контрактів відкритого сектора світового товарного ринку зумовлює відносну нестабільність взаємовідносин. Проміжне становище між закритим і відкритим секторами світового ринку займає пільговий сектор - торговельні операції на підставі довгострокових комерційних контрактів (ДСКК), які укладені на два і більше років (іноді 15-20 років) та обумовлені преференційними (пільговими) економічними умовами. Торгівлю на основі ДСКК виділяють у преференційну зону, на яку впливають риси обох секторів розвитку світових товарних ринків

Кон'юнктура є невід'ємною рисою формування та розвитку світових товарних ринків, вона вивчається на мікро- та макрорівнях. На мікрорівні досліджуються короткотермінові коливання і зміни товарного ринку, а на макрорівні - середні та довгострокові тенденції розвитку ринку, які враховуються в господарській діяльності на рівні підприємств, галузей та всієї національної економіки.

Провідними елементами кон'юктуро-формульних факторів (КФФ) є попит і пропозиція. Попит - це платоспроможна потреба в товарах для споживання та поповнення товарних запасів. Пропозиція - сума товарів, вироблених для збуту на ринку та реалізації товарних запасів. Співвідношення попиту і пропозиції зумовлює ринкову ціну на товар.

Ціна - це грошовий вираз вартості товару. Ціни на товар ґрунтуються на суспільних витратах на виробництво товару з урахуванням ринкової його вартості. Ціна визначається суспільне необхідними витратами праці на виробництво товару, тобто робочим часом, необхідним для виробництва товару в даних умовах, при середньому рівні кваліфікації та інтенсивності праці.

Основними ціноутворюючими факторами є ціна виробництва товару, співвідношення попиту і пропозиції на ринку товару, механізм регулювання цін (наприклад, фіксування рівня цін, «заморожування» цін, державний контроль цін, встановлення меж допустимих змін цін з фіксуванням верхнього і нижнього рівнів їх коливань). На світові ціни на товар впливає стан грошової сфери - зміни купівельної спроможності національної грошової одиниці, валютних курсів, інфляція (знецінювання валюти) та ін.

У сучасну епоху НТР світовий ринок відіграє роль ефективного економічного механізму у використанні переваг міжнародного поділу праці, в розвитку інтернаціоналізації господарського життя для задоволення різноманітних потреб суспільства в обміні, розподілі та споживанні матеріальних та духовних благ. Якщо після другої світової війни світовим торговельним лідером товарів та капіталів виступали США, то на сучасному етапі розвитку виділяються три центри світової торгівлі: США, Західна Європа, Японія, які концентрують 80% загального її обсягу (відповідно 13%, 46% та 8% світового товарообігу). У 70-80-ті роки за обсягами розвитку експорту та нагромадження капіталу на душу населення виділились нафтодобуваючі країни Близького Сходу - ОПЕК. Так, в Саудівській Аравії ВВП (валовий внутрішній продукт) на душу населення становить 24 тис. дол., вона випередила за цим показником Японію (22 тис. дол.) та США (20 тис. дол.) Регіон виділяється як експортер капіталу. Значне місце у світовій торгівлі в 80-90-ті роки посідають нові індустріальні країни (Мексика, Бразилія, Аргентина, Чилі) в Латинській Америці, Південна Корея, Сінгапур, Гонконг, Тайвань у Південно-Східній Азії. На регіональній структурі світового товарообігу відбиваються сучасні тенденції розвитку регіональних світових товарних ринків.

Змістовий модуль 4. Міжнародний рух капіталу

Капітал (за «Економікс» Макконнелла і Брю) – це: – створені ресурси, які використовуються для виробництва товарів і послуг; – товари, які безпосередньо не споживаються людьми; – інвестиційні товари, засоби виробництва. Залежно від об'єктів здійснення іноземні капітали структуруються на: – державні; – приватні; – мішані; – кошти міжнародних організацій. Серед міжнародних організацій, які займаються питаннями співробітництва у валютно-фінансовій галузі, найбільш авторитетними є: – Міжнародний валютний фонд (МВФ); – Світовий банк; – Міжнародна фінансова корпорація (МФК); Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР). Масштаби руху капіталу в світі в цілому і в межах структурних підрозділів можливо оцінити лише приблизно на основі даних консолідованого платіжного балансу всіх країн світу. Таким чином, в якості висновку можна відмітити, що макроекономічні чинники міждержавного руху капіталу пов'язуються науковцями з: 1) нерівномірністю економічного розвитку окремих країн та дією притаманної розвиненій економіці тенденції недоспоживання; 2) дією тенденції до міжнародної рівноваги цін на фактори виробництва та співвідношення в забезпеченості факторами виробництва в різних країнах; 3) дією тенденції до монополізації економіки; 4) незбалансованістю зростання відносної працеемності та відносної капіталоємності виробництва в різних країнах; 5) ситуацією в сфері міжнародних валютно-фінансових відносин; 6) вольовими рішеннями владних структур, які за неекономічними міркуваннями стимулюють іноземне капіталовкладення. Мікроекономічні чинники, що визначають схильність фірми до зарубіжного капіталовкладення: 1) прагнення до максимізації прибутків на капітал; 2) можливість розширення ринків збуту та відповідного збільшення обсягів продаж; 3) володіння монопольними перевагами на певному сегменті ринку; 4) прагнення зберегти монопольне становище в сфері інтелектуальних досягнень; 5) прагнення продовжити термін життєвого циклу продукту; 6) можливість використання переваг ціноутворення на внутрішньофірмовому ринку; 7) прагнення подолати митні обмеження.

Змістовий модуль 5. Міжнародні кредитні відносини

Міжнародний кредит – це форма руху позичкового капіталу у сфері міжнародних економічних відносин, де кредиторами і позичальниками виступають суб'єкти різних країн. Суб'єктами цих відносин є держави та державні органи, кредитні організації, нефінансові заклади, а також інші юридичні та фізичні особи.

Міжнародний кредит виражає відносини, які склалися між кредиторами і позичальниками різних країн з приводу надання, використання та погашення позики.

Функції міжнародного кредиту:

- забезпечення перерозподілу між країнами фінансових і матеріальних ресурсів, що сприяє їх ефективному використанню;

- збільшення нагромадження в межах всього світового господарства за рахунок використання тимчасово вільних грошових коштів одних країн для фінансування капіталовкладень в інших країнах;

- прискорення реалізації товарів у світовому масштабі.

Фактори поширення кредитних відносин у міжнародній сфері:

- інтернаціоналізація виробництва і капіталу;
- активізація міжнародних економічних зв'язків;
- зміцнення позицій ТНК;
- НТР, досягнення у сфері комунікаційних технологій.

Єврокредити – кредити, що надаються у валюті, яка є іноземною для банку - євровалюті, єврокредити видаються на євrorинку. Цей ринок вільний від національної системи державного регулювання, його особливістю є пільговий (реєстраційний, податковий, валютний) режим для банківських операцій.

Поява євrorинку відноситься до 60-х років, коли банківські депозити у великих європейських банках значною мірою біли представлені в доларах – так званих євродоларах, що було пов'язано з масовим відливом доларів з США. На депозитах багатьох європейських банків знаходилися й інші валюти, що були іноземними для країни розташування банку. Ці депозити отримали назву євровалюти.

Банки почали використовувати ці кошти для кредитування клієнтів з різних країн. Банки США, розвиваючи мережу філій за кордоном, взяли активну участь у становленні цих ринків. До 90-х років обсяг євродоларового ринку перевищив 2 трлн дол., а зараз за різними оцінками складає 7-8 і навіть 10 трлн дол. Приблизно 75% цих коштів знаходиться на банківських депозитах. Банки, що мають такі депозити і надають кредити в євродоларах і євровалютах, називаються євробанки.

Євровалютні ринки не обов'язково пов'язані з європейськими країнами. Окрім фінансових центрів в Європі (Лондон, Париж, Франкфурт-на-Майні, Люксембург), такі операції ведуться в Нью-Йорку, Гонконзі, Сінгапурі, Бахрейні тощо.

Самі великі банки мають широкую мережу закордонних філій і відділень, через яку вони контролюють фінансові операції на міжнародному рівні. Це – транснаціональні банки (ТНБ), серед яких лідирують американські. В 1960 р. тільки 8 банків США мали філії за кордоном, їх активи склали не менш 4 млрд дол. В 90-ті роки закордонні філії вже мали більше 100 американських банків із загальними активами більше 500 млрд дол. Основна клієнтура ТНБ – промислові ТНК, які самі беруть активну участь в світових фінансових операціях.

Змістовий модуль 6. Міжнародна міграція робочої сили.

Явище міжнародної міграції населення досить давнє і залишило помітний слід у розвитку людства. Більша частина населення деяких країн, наприклад: США, Канада, Австралія складається з нащадків колишніх емігрантів. Міграція трудових ресурсів – це переміщення людей у територіальному просторі з метою пошуку місця роботи.

Міжнародна трудова міграція – це форма МEB, яка полягає у переливі трудових ресурсів з одних країн інші і виражає процес перерозподілу трудових ресурсів між ланками світового господарства.

Основні причини існування міжнародної трудової міграції:

а) з боку країни, з якої йде міграція: велика густота населення. масове безробіття. низький життєвий рівень і заробітна плата. виробнича необхідність (для спеціалістів, що працюють у слаборозвинених країнах).

б) з боку країн, які приймають міграцію: потреба у додатковій висококваліфікованій робочій силі.

потреба у додатковій дешевій робочій силі. порівняно висока зарплата. 3. Основні тенденції розвитку сучасних міграційних процесів.

Міграційні процеси відбуваються по всьому світу і мають багатовекторну спрямованість, але на світовому ринку трудових ресурсів склалися чітко визначені центри, куди в основному стікаються трудові ресурси.

До регулювання міжнародних міграційних процесів відносять: Адміністративно-правове регулювання, яке передбачає: а) встановлення правових норм; б) встановлення міграційних квот; в) встановлення рамок можливостей мігрування (кримінальні норми). Економічне регулювання міжнародних

міграційних процесів полягає в: а) встановленні митних внесків чи бар'єрів; б) встановленні відповідних вівозних ставок; в) регулювання зарплати мігрантів; г) запровадження різного роду штрафних ставок.

Основні завдання міжнародної організації праці: захист інтересів і прав трудящих, підвищення життєвого рівня трудящих, покращення умов праці, захист від професійних захворювань, соціальний захист працівників-іммігрантів, сприяння зайнятості іммігрантів.

Змістовий модуль 7. Міжнародна передача технологій

Технологія - сукупність знань про використання або удосконалення машин, устаткування, що забезпечують обробку, виготовлення, зміну стану, якості і форми сировини, матеріалів або напівфабрикатів, а також про

Міжнародний технологічний обмін – це сукупність економічних відносин між іноземними контрагентами з приводу використання результатів науково-технічної діяльності, що мають наукову і практичну цінність.

Формування світового ринку технологій відбулося в другій половині 50-х – 60-і роки ХХ сторіччя, коли обсяг міжнародних комерційних операцій за технологіями перевищив масштаби національного обміну. Це дозволило виділити міжнародний обмін технологіями в окрему форму МВФ. За даними МВФ кількість країн, що обмінюються технологіями з 1960 року збільшилося з 22 до 84, розширився обсяг щорічних ліцензійних операцій, що свідчить про зростаючу економічну роль цього виду товарів для всіх учасників обміну технологіями. За деякими оцінками, у розрахунку на одиницю витрат валютний ефект від реалізації технологічного ресурсу на світовому ринку набагато вище, ніж експорт звичайних товарів. Технологічний обмін перевищує традиційні світогосподарські потоки товарів, послуг і капіталів.

Основними центрами, де сконцентровані світові технологічні ресурси є США, Японія і країни Західної Європи (зокрема члени ЄС). Однак останнім часом стрімко збільшується кількість науково-технічних працівників і зміцнюються позиції в області високих технологій країн, що раніш вважалися країнами «третього світу».

Внаслідок збільшення інтелектуальної еліти «третього світу» усе більше завойовує позиції в деяких передових галузях промисловості. Наприклад, Витрати на експлуатацію заводу напівпровідників у Східній Азії з її великою пропозицією робочої с і зростаючим бізнесом приблизно в 5 разів нижче, ніж у Японії і США і майже на третину нижче, ніж у Європі.

Індія, де вдвічі більше інженерів-програмістів, чим у Японії або Німеччині, створила успішно зростаючу індустрію програмного забезпечення, у якій зайняте близько 300 тис. чоловік. Компанії зі штаб-квартирами в Індії роблять комп'ютерні програми, мікросхеми, специфікації комп'ютерів для декількох ведучих фірм США.

Найбільший вплив у цій сфері робить Східна Азія. Вони мають рівень грамотності вище, ніж у США. Південна Корея, що була в 1960 р. на рівні країн Африки південніше Сахари, обігнала Англію по показниках ВВП.

Східноазіатські і латиноамериканські ринки вже мають велике значення для багатьох американських експортерів, особливо виробників дорогих споживчих товарів і засобів виробництва, тому що Японія і Європа переживають спад. За 5 останнього років обсяг американського експорту в Мексику виріс майже в 3 рази і ще більше після створення інтеграційного об'єднання НАФТА. Протягом 80-х років американський експорт у Сінгапур, Тайвань і Гонконг виріс на 160%, вони є для США великим ринком, чим будь-яка європейська країна.

Україна в цьому плані переживає далеко не кращі часи. Глибока економічна і соціальна криза привела до того, що досить значимий технологічний і науковий потенціал України використовується не цілком. Більш того, щорічно наукову сферу залишають 30 тис. вчених і фахівців. Тільки 1% промислових підприємств України займаються освоєнням нових технологій.

МОДУЛЬ 2. МІЖНАРОДНА МАКРОЕКОНОМІКА: ФУНКЦІОНУВАННЯ ВІДКРИТОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ ТА СВІТОВОГО ГОСПОДАРСТВА В ЦІЛОМУ

Змістовий модуль 8. Світова валютна система та принципи її функціонування.

Міжнародні валютні відносини - сукупність валютно-грошових і розрахунково-кредитних зв'язків у світогосподарській сфері, які виникають у процесі взаємного обміну результатами діяльності національних господарств. Найважливішим елементом міжнародних валютних відносин виступає *валютна система* – форма організації міжнародних грошових відносин; сукупність правил та механізмів, що забезпечують співвідношення між валютами. Національна валютна система – це форма організації валютних відносин країни, за допомогою яких здійснюються міжнародні розрахунки, утворюються та використовуються валютні кошти держави. Міжнародна (регіональна) валютна система - це договірно-правова форма організації валютних відносин між групою країн. Головне завдання світової валютної системи: ефективне опосередкування платежів за експорт і імпорт товарів, капіталу, послуг та інших видів міжнародної діяльності; створення сприятливих умов для розвитку виробництва та міжнародного поділу праці;

забезпечення безперервного функціонування економічної системи вільного підприємництва. Ключові вимоги, які необхідні для успішного функціонування світової валютної системи:

Основні складові світової валютної системи: світовий грошовий товар; валютний курс; валютні ринки; міжнародна валютна ліквідність; міжнародні валютно-фінансові організації.

До головних функцій валютних ринків можна віднести: Забезпечення виконання міжнародних розрахунків – ця функція виконується валютними ринкам з початку їх існування і є первинною по відношенню до всіх інших функцій бо валютні ринки виникли саме для її реалізації. Визначення валютних курсів – діяльність операторів на валютних ринках постійно змінює валютні курси тих валют, з якими працюють на цьому ринку. Існує багато причин зміни валютного курсу певної валюти, але всі вони діють опосередковано через зміну попиту і пропозиції на цю валюту на валютних ринках.

Основними видами операцій, які виконують суб'єкти цього ринку є традиційні операції до яких відносять операції спот, форвард та ф'ючерсні операції та нетрадиційні валютні операції - свопи, опціони, а також процентні інструменти. Головною особливістю міжнародних валютних ринків останні три роки є тенденція до скорочення обсягів валютних операцій на всіх сегментах, викликана введенням євро, консолідацією в банківській та промислових галузях, зростанням частки електронного банкінгу та зростанням неприйняття ризиків операторами ринку після фінансової кризи 1998 року.

Змістовий модуль 9. Світова фінансова система

Світовий фінансовий ринок - система відносин попиту і пропозиції щодо фінансового капіталу, що функціонує у міжнародній сфері в якості покупних і платіжних засобів, кредитів, інвестиційних ресурсів.

Основна функція світових фінансових ринків - забезпечення міжнародної ліквідності, тобто можливості швидко залучити достатню кількість грошових засобів в різних формах на вигідних умовах на наднаціональному рівні.

Операції на міжнародному фінансовому ринку поділяються на дві великі групи - кредитні та інвестиційні. Відповідно, весь фінансовий ринок складається з двох частин:

- кредитний ринок - де грошові ресурси рухаються на принципах поверненості, терміновості, платності і гарантованості; та

- ринок цінних паперів - на якому відбувається купівля і продаж фінансових зобов'язань і таким чином здійснюється процес інвестування.

Критерієм їх виділення виступає тип фінансових зобов'язань чи інструментів, що використовуються. Якщо вільна купівля-продаж неможлива, то ми маємо справу з кредитним ринком. Там же, де зобов'язання чи інструменти купуються і продаються, покупці і продавці виступають учасниками ринку цінних паперів.

На міжнародному ринку цінних паперів представлені такі види зобов'язань:

Єврооблігації - боргові зобов'язання, що випускаються позичальником при отриманні довгострокової позики на євrorинку.

Іноземні облігації - цінні папери, які розміщуються позичальником в іншій країні, але в своїй національній валюті.

Єврооблігації бувають різних типів: звичайні (прямі), з плаваючою процентною ставкою, з нульовим відсотком (купоном), з індексованим відсотком, конвертовані, облігації з опціоном. Зараз 60% всіх єврооблігацій є звичайними, тобто прямими облігаціями, власники яких отримують фіксований відсоток у вигляді річних купонів.

Облігації з плаваючою процентною ставкою - ставка за облігаціями змінюється залежно від зміни відсотка на ринку.

Облігації з індексованим відсотком - ставка прив'язується не до позичкового відсотка, а до індексу цін на відповідні товари.

Облігації з нульовим відсотком - доход за облігацією отримується не щорічно, а лише один раз, при викупі облігацій.

Конвертовані облігації - вид облігацій, які за певних умов можна обміняти на акції компанії-боржника за попередньо встановленим курсом.

Акції - інтернаціональні розміщення свідоцтв про власність. Обсяг угод про купівлю-продаж акцій постійно зростає, але залишається невисоким: від 1% у 1985 до 2,1% у 1990 році. Це пов'язано, по-перше, з тим, що інвестори тяжіють до акцій відомих національних підприємств, і, по-друге, з відсутністю справжнього міжнародного вторинного ринку перепродажу акцій.

Євроноти - цінні папери, які випускають корпорації на строк від трьох до шести місяців зі змінною ставкою, яка базується на ЛІБОР. Євроноти використовуються для надання середньострокового кредиту. Вони можуть продаватися банками іншим покупцям і таким чином виступають одночасно в ролі банківського кредиту й облігаційної позики. Ринок євронот почав активно розвиватися з кінця 70-х років.

Єврокомерційні папери - зобов'язання комерційних корпорацій, які випускаються на 3-6 місяців з невисокою маржею до базової ставки.

Новою тенденцією в розвитку світового фінансового ринку стало розмиття меж між традиційними секторами - кредитним та інвестиційним. Міжнародною банківською системою був ініційований процес

“секюритизації кредитів” (“securities” по англ. - цінні папери), основною метою якою було зменшення кредитних ризиків. На суму виданого клієнту кредиту банки випускають цінні папери типу облігацій, що вільно обертаються на ринку. Продаючи їх, банки повертають гроші набагато раніше строку погашення кредиту. Крім цього, банки можуть об'єднувати свої кредити з різними строками, різною мірою ризику, в різних валютах і в різних країнах в один кредитний пул і на цій основі випускати єдині облігації. Інвестори, що купують ці цінні папери, не знають, які саме кредити складають їх основу. Таким чином страхуються навіть самі проблематичні кредити.

Змістовий модуль 10. Міжнародні розрахунки та платіжний баланс

Міжнародні розрахунки являють собою систему організації і регулювання платежів за грошовими вимогами й зобов'язаннями, які з'являються при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності між державами, фірмами, підприємствами і громадянами на території різних країн. Міжнародні розрахунки охоплюють зовнішню торгівлю товарами й послугами, а також некомерційні операції, кредити і рух капіталу між державами. Більша частина всіх міжнародних розрахунків здійснюється в процесі опосередкування міжнародних торгових угод. Основними суб'єктами міжнародних розрахунків являються експортери, імпортери й банки, що їх обслуговують. Вони вступають в певні відносини між собою з приводу руху товаросупроводжуваних документів і поточного оформлення платежів. При цьому головна роль в міжнародних розрахунках належить банкам. В сучасних умовах банки виступають не тільки в ролі посередників між експортерами й імпортерами. Вони виконують функції кредиторів, що фінансують зовнішньоторгові угоди, функції контролю, виступають також в ролі гарантів (в залежності від умов платежу). Банки можуть висувати свої вимоги до умов розрахунку і форм платежу, які експортери й імпортери зобов'язані приймати до уваги.

Функції банків і їх послуги, надані підприємствам-суб'єктам ЗЕД. Це сьогодні: 1) продаж і купівля для клієнтів іноземної валюти; 2) надання позик в іноземній валюті; 3) участь в інкасуванні платежів з-за кордону; 4) участь в платежах клієнтів іноземним партнерам; 5) ведення валютних рахунків клієнтів; 6) ведення власних валютних рахунків у банках-кореспондентах за кордоном; 7) надання послуг по документному акредитиву; 8) облік переказних векселів, що підлягають оплаті за кордоном; 9) надання клієнту комерційної інформації, що являє для нього інтерес: та інші. В даний час, в умовах становлення української банківської системи, що відповідає ринковим умовам, названі послуги не можуть бути надані суб'єктом ЗЕД в повній мірі. Тому українські фірми й підприємства, укладаючи зовнішньоекономічні угоди, повинні враховувати можливості свого банку, головне, вчитися правильно визначати валютно-фінансові умови контракту і, насамперед, форми міжнародних розрахунків.

На стан міжнародних розрахунків впливає багато різних обставин, наприклад, економічні і політичні відносини між країнами; становище країни на товарних і грошових ринках; ступінь державного регулювання ЗЕД і його ефективність; валютне законодавство; міжнародні торгові правила і звичаї; стан платіжних балансів та ін.

В Україні до валютних обмежень відносяться: обов'язковий продаж експортерами 50% експортної валютної виручки (введена з вересня 1998 р.), регулювання строків платежів і поставок по експортно-імпортних операціях, обмежувальний характер продажу валюти імпортеру, контроль за здійсненням інвестицій за кордоном, контроль за залученням іноземних кредитів, регулювання Інвестицій нерезидентів і т.д. В цих умовах підприємствам-суб'єктам ЗЕД необхідно сумлінно вивчати і постійно враховувати в своїй роботі питання експортного й імпортного ліцензування, валютного контролю, податкового законодавства, технічних стандартів і вимог, особливості тарифів і квот, антидемпінгових законодавств, наявності конвертованої валюти і стабільності валюти в країні потенційного іноземного партнера.

Зовнішньоторговельна діяльність країни враховується у вигляді платіжного балансу. Платіжний баланс складається у формі бухгалтерських рахунків, що містять статистичну інформацію із зовнішньоторговельних операцій господарських суб'єктів країни і закордону за певний період (як правило, за рік). Вартісне вираження платіжного балансу відбиває співвідношення між вартістю, отриманою країною, і вартістю, вивезеною за її межі.

Макроекономічне призначення платіжного балансу полягає в тому, щоб у лаконічній формі відбивати стан міжнародних економічних відносин даної країни з її закордонними партнерами, являючись індикатором для вибору кредитно-грошової, валютної, бюджетно-податкової, зовнішньоторговельної політики і управління державною заборгованістю.

Платіжний баланс має такі розділи:

- торговий баланс – фіксує всі торгові операції між країною і закордоном. Показує експортні доходи й імпортні витрати;
- баланс послуг – включає фрахт, виплату ліцензій, страхові, туристичні і брокерські послуги, чистий прибуток на інвестиції (відсотки і прибутки на закордонні активи господарських суб'єктів і громадян країни за відрахуванням прибутків іноземців на активи, якими вони володіють у даній країні);
- баланс переказів – фіксує безоплатні постачання товарів і допомоги у вигляді грошових переказів;
- баланс руху капіталу – фіксує купівлю/продаж активів (акції, облігації), тобто імпорт/експорт капіталу. Позитивне сальдо балансу руху капіталу означає притік капіталу, а негативне сальдо – відтік.

Змістовий модуль 11. Суть, види та форми міжнародного бізнесу

Міжнародний бізнес – це частина загальної системи міжнародних економічних відносин, що відповідає стосункам, пов'язаним з діловою діяльністю промислового, комерційного, валютно-фінансового, перевізного типів. Кожна форма міжнародних економічних відносин відображена в міжнародному бізнесі, і виходячи з них можна говорити про такі види міжнародного бізнесу, як валютний, промисловий, фінансово-кредитний, торговий, аграрний, – кожен з яких, має свої підвиди.

Найпоказовішим проявом міжнародного бізнесу є спільне підприємництво та транснаціональний бізнес. Спільне підприємництво – це діяльність в якій бере участь спільний капітал, що утворився з пайових внесків партнерів двох, або більше країн, котрі спільно здійснюють господарську діяльність, керуючи створеним спільним підприємством і розподіляючи між собою отримані прибутки пропорційно до вкладених капіталів. Класифікують СП за такими ознаками: 1. Приналежність учасників (промислово розвинуті; що розвиваються; суб'єкти країн з перехідною економікою). 2. Структура партнерів (приватні, державні, змішані). 3. Доля участі партнерів у капіталі СП (яка процентна доля місцевого чи іноземного партнера в СП). 4. Вид діяльності СП. Фактори, що стримують розвиток спільного підприємництва: загальна нестабільність економічного та соціального становища країни. низький рівень ринкової інфраструктури. неконвертованість національної валюти. недосконалість законодавства. 3. Транснаціональний бізнес Транснаціональна компанія (ТНК) – це компанія, головне підприємство і власник якої знаходиться в одній країні, а філії чи дочірні компанії знаходяться, як в цій же країні, так обов'язково і в інших країнах. Мультинаціональна компанія (МНК) – це компанія, яка являє собою кооперативне об'єднання невеликої кількості (2-3) головних підприємств декількох країн і широку мережу філій чи дочірніх компаній цих підприємств, що функціонують в різних країнах світу. 4. Вільні економічні зони На шляху розвитку міжнародного бізнесу є багато перепон, однією з яких є наявність митних бар'єрів на кордонах між державами. На противагу до митних бар'єрів останнім часом зазнає бурхливого розвитку процес створення вільних економічних зон. Вільна економічна зона – це частина території, виділеної із загальних митних кордонів держави, яка має повну самостійність у вирішенні господарських питань, особливий режим управління і преференційні умови економічної діяльності для іноземних і національних суб'єктів підприємницької діяльності.

Митна зона – це територія на якій зберігаються, сортуються, обробляються і комплектуються іноземні і вітчизняні товари, а також транзитні вантажі. Наприклад: аеропорт Шеннон (Ірландія). Технопарки, технополіси – це міста чи з підвищеною концентрацією високотехнологічних підприємств, розташованих поблизу великих наукових закладів, що готують для технополіса наукові та інженерні кадри; та житлова забудова з відповідною сучасною виробничою та соціальною інфраструктурою. Наприклад: Кремнієва Долина (Стенфордський університет) штат Каліфорнія, Дослідницький парк “Трикутник” у Північній Кароліні, програма “Технополіс” у Японії. Банківські та страхові зони – їм притаманний пільговий режим здійснення банківських та страхових операцій. Такі зони створені в Єгипті та Панамі.

Вільні порти – створюються при портах та аеропортах, на ввезений товар не сплачується мито до того часу поки він знаходиться на складі, а сплачується після його реалізації. Наприклад: порт Гамбург (ФРН). Експортно та імпоротно промислові зони – орієнтовані на зовнішню та внутрішню торгівлю і покликані забезпечити країну дефіцитними товарами, а місцеві підприємства передовою технологією. Наприклад: зона Манус (Бразилія), Зона Монтего-Бей, Ямайка. Комплексні зони – як правило, великі за територією і містять у собі ознаки різних типів ВЕЗ. Як свідчить світова практика найефективнішими є зони-острови, наприклад: Шрі-Ланка, Маврикій, Хайнань. Географічна ізоляваність подібних зон надійно захищає їх, особливо на початковій стадії розвитку, і тим самим підвищує шанс виживання цих “острівців податкового раю” у суворому економічному просторі.

МОДУЛЬ 3. МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІЧНА ІНТЕГРАЦІЯ ТО ГЛОБАЛІЗАЦІЯ

Змістовий модуль 12. Міжнародна економічна інтеграція

Міжнародна економічна інтеграція – це етап у процесі розвитку міжнародного поділу праці, для якого характерним є утворення однорідного, внутрішньоєдиного господарського організму, що охоплює декілька країн, виникнення цілісності відокремленого комплексу держав. У загальному вигляді об'єктивну причину міжнародної економічної інтеграції можна визначити як необхідність подолання суперечності між очевидними реальними вигодами для підприємств від участі в міжнародному поділі праці та негативними факторами міжнародної економічної взаємодії – територіальною віддаленістю, меншою мобільністю факторів виробництва і ресурсів, митних та валютних обмежень тощо.

Об'єктивно подолати цю суперечність можливо двома шляхами: 1) створенням і розвитком ТНК; 2) міждержавними узгодженими заходами щодо цілеспрямованого формування світогосподарського ринкового (економічного, правового, інформаційного, політичного, психологічного) простору в крупних регіонах світу. Поєднання цих двох напрямків і забезпечило перехід до вищого, більш ефективного та перспективного стану міжнародних економічних відносин — міжнародної економічної інтеграції.

Інтеграційні процеси за своєю природою – явище складне та суперечливе. Їх розгортання та розвиток може бути зумовлене: а) економічними; б) політичними чинниками. Економічні чинники міжнародної економічної інтеграції виступають першопричиною інтеграції, як правило, коли мова йде про інтеграційні процеси серед високорозвинених країн. Політики. У загальному вигляді інтеграція промислово розвинутих країн виступає як функція вже досягнутого ними високого рівня розвитку продуктивних сил. Політичні чинники виступають першопричиною інтеграції, коли мова йде про інтеграційні процеси серед країн, що розвиваються.

Міжнародна економічна інтеграція означає взаємоприсотування національних економік, підключення їх до єдиного процесу відтворення. Це передбачає певну територіальну, економічну, структурну, технологічну спорідненість країн-учасниць міжнародної інтеграції і пояснює її регіональний характер. Регіональний характер міжнародної економічної інтеграції пов'язується також з тим, що інтернаціоналізація виробництва здійснюється нерівномірно і передумови для інтеграції складаються в першу чергу в тих регіонах, де найбільш тісні економічні зв'язки.

Міжнародна економічна інтеграція функціонує на наступних рівнях: 1) приватнокорпоративному (інтеграція на міжфірмовому, мікроекономічному рівні). 2) державному, державно-корпоративному (інтеграція на макроекономічному рівні). Ці рівні існують поряд, тісно переплітаючись та взаємодоповнюючи один одного. Перевага однієї з форм не виключає іншу, а навпаки, передбачає її підтримку. При цьому чітко проявляється дія тенденції до посилення державного регулювання взаємних економічних зв'язків.

Розвиток інтеграційних процесів передбачає певне їх правове закріплення або інституціоналізацію. Як правило, конкретні угоди передбачають створення зони вільної торгівлі промисловими товарами протягом обумовленого терміну (декількох років) шляхом поступового зменшення та скасування мита та інших нетарифних обмежень. По відношенню до сільськогосподарських товарів лібералізація носить обмежений характер. Для досягнення повної економічної інтеграції необхідно не просто узгодження, а проведення практично єдиної економічної політики.

Виділяють два основних напрямки, за якими здійснюється дослідження наслідків входження держав до інтеграційних угруповань: • статичний; • динамічний аналіз. У межах статичного аналізу можна прослідкувати два варіанти наслідків вступу до торгово-економічних союзів: • потокоутворюючий ефект, • потоковідхиляючий ефект. Потокоутворюючий ефект означає переключення, внаслідок приєднання до інтеграційного угруповання, її попиту і, відповідно, споживання від виробника з вищими витратами до виробника з нижчими витратами (мова йде про витрати на виробництво, а транспортні витрати та витрати трансакцій вважаються рівними 0).

Змістовий модуль 13. Глобальні проблеми міжнародної економіки

Сучасний етап світового розвитку характеризується динамічним поглибленням процесів інтеграції політичного, економічного, культурного життя країн світу. У широкий вжиток увійшов термін глобалізація як характеристика формування єдиного планетарного суспільства. Триває взаємне зближення різних країн і народів, проникнення інформаційних технологій, політична трансформація і інтеграція на регіональному і світовому рівнях.

Відбувається також трансформація політичних і культурних інститутів за переважно західним типом, з властивими йому формами і нормами демократії та суспільних цінностей. Тому деякі дослідники визначають глобалізацію як продукт західного світу, акцентуючи увагу саме на його американській складовій. На початку XXI століття світове господарство все більше перетворюється в єдине ціле, в якому постійно формуються і протікають різнопланові процеси. Свідченням зростання взаємозалежності національних економік є їх надзвичайна чутливість до процесів, що відбуваються в інших регіонах планети.

Чим вищий рівень інтеграції національної економіки у міжнародні економічні відносини, тим більший вплив на неї мають процеси, що відбуваються в світовій економіці. В цьому плані економічну глобалізацію прийнято трактувати як вищий, більш розвинений рівень інтернаціоналізації національних економік та їх розчинення в глобальному господарському механізмі.

Вона відбувається у двох напрямках - усередину і назовні. Розвиток всередину означає, що процес йде шляхом розширення використання іноземних товарів, капіталу, технологій. Розвиток назовні свідчить про переважну орієнтацію держави на світовий ринок і глобальну експансію фірм. Процес глобалізації складається з трьох взаємозв'язаних компонентів - нового міжнародного розподілу праці, міжнародного виробництва і політичних відносин.

Щодо міжнародного виробництва, то воно почало формуватися у 70 - 80-тих роках XX століття під впливом енергетичної кризи. Старі індустріальні галузі, які потребували багато ресурсів, почали вивозитися в країни, що розвиваються. НТР дозволила технологічно роз'єднати окремі виробничі процеси в просторі. Сучасне міжнародне виробництво ведеться як на іноземних підприємствах, розміщених в зарубіжних країнах, так і на основі підрядів, переданих місцевим підприємствам.

Політичним фактором, який значно прискорив глобалізаційні процеси, став розпад СРСР і соціалістичної системи. Це сприяло перетворенню капіталізму в єдино можливий варіант світового

розвитку. Крім того, значно розширився простір, на який поширилися однотипні ринкові відносини і інститут приватної власності.

Теоретичні та практичні засади сучасної моделі глобалізації почали активно розвиватися з початку 80-тих років минулого століття. Саме тоді у західній економічній думці відбувся поворот до неоліберального варіанту виходу з економічної депресії. Отже, сучасні глобалізаційні процеси відбуваються в фарватері неоліберальної моделі економіки. Найбільш поширений аргумент неолібералів полягає в тому, що, на їх думку, недоліки ринку не більші, ніж недоліки господарської діяльності держави.

Тому в кризовій ситуації варто відмовитися від державного втручання, приватизувати державну власність і повернутися до вільного ринку і вільної конкуренції. Свобода економіки автоматично забезпечить найбільш раціональний і ефективний розподіл ресурсів і капіталовкладень, дасть можливість вибору, який відкривається перед кожним підприємцем і споживачем.

Насправді на Заході відбувається не згорання економічної ролі держави, а зміна її господарських функцій в бік більш активної участі в боротьбі за провідні позиції у світовій економіці.

Сучасна модель глобалізації ґрунтується в цілому на неоліберальній доктрині, яка почала панувати у міжнародних економічних відносинах з кінця 70-тих початку 80-тих років минулого століття. Однак теоретичне визначення та ідеологічна оцінка цього феномену перебуває на етапі наукового осмислення та гострих дискусій. На сьогодні не існує чіткого розуміння чим є глобалізація в її сучасному вимірі - якісно новим ступенем розвитку цивілізації, чи спробою нав'язати свої відносини, цінності і правила гри з боку провідних країн світу.

Змістовий модуль 14. Інтеграція України в сучасну світогосподарську систему

Винятково за рахунок міжнародних фінансових ресурсів ні однієї глибокої економічної проблеми вирішити не можна. Було б дуже ризикованим, якби Україна вирішила б жити тільки за рахунок іноземної підтримки. Дуже важливим є і привабливість України для приватного капіталу. Необхідно шукати представників міжнародного бізнесу, що захочуть інвестувати свої засоби в розвиток нашої економіки, оскільки вони привезуть сюди своє устаткування, технології, робочі місця, відкриють нові експортні можливості. Процес інтеграції української економіки у світову може значно підвищити рівень життя населення. Тому необхідно працювати над питанням інтеграції України у світову економіку. Але для цього необхідно подивитися навколо, проаналізувати сьогоднішню ситуацію навколо країни, її положення у світі, перспективи одержання іноземних інвестицій в економіку країни.

Усі попередні програми підйому економіки, виходу з кризи, здійснення ринкових реформ споконвічно були приречені, тому що в них ігнорувалися проблеми безпосереднього виробника продукції. Тому нова програма робить ставку на вітчизняного виробника, на його державну підтримку, визначає галузеві пріоритети: машинобудування, металургія, хімічна і легка промисловість, сільське господарство.

Орієнтація на підтримку вітчизняного товаровиробника дозволяє більш ефективно вирішувати питання використання зовнішньоекономічного потенціалу. Зовнішня торгівля повинна бути одним з найважливіших джерел зростання виробництва ВВП. А поки ж вітчизняний виробник на зовнішніх ринках почуває себе незатишно, у постійному страху за падіння виробництва, зниження якості товарів, пасивне сальдо торгівлі.

На даний час торговельно - економічні зв'язки здійснюються більш як з 150 країнами в різних регіонах земної кулі, з неоднаковими масштабами і ефективністю. Балансування зовнішньої торгівлі здійснювалося за рахунок товарообігу з країнами Азії, Африки і Америки. Торгівля з країнами СНД і Європи принесла збитки. У значній мірі торгівля з цими країнами здійснювалася на бартерній основі.

До останнього часу не знайдено шляхів корінного поліпшення структури торгівлі з Росією, збільшення експорту товарів у протизагугу імпорту енергоносіїв.

Україна як незалежна країна знаходиться в геополітичному торговому просторі 10 прикордонних держав: Росії, Польщі, Білорусії, Словаччини, Болгарії, Угорщини, Румунії, Туреччини, Грузії. Це величезний потенційний ринок збуту української продукції. З цими країнами Україна має загальну границю, а з Туреччиною і Грузією - морську в акваторії Чорного моря.

Просування товарів України на ринки ЄС проходить з великими труднощами в зв'язку з наявністю тарифних бар'єрів, експортних обмежень, антидемпінгового регулювання. У торгівлі з цими країнами виявилася повна безперспективність орієнтації на експорт сировини і виробів первинного ступеня переробки. Структура експорту України буде залежати від реалізації нової економічної програми уряду, орієнтованої на розвиток сучасного машинобудування, металургійної, хімічної промисловості. На ринку ЄС варто взяти курс на максимально швидке адаптування вітчизняного виробництва до економічних реалій сучасного ринку.

Україна повинна враховувати інтеграційні процеси в країнах Азії, АТР. Там набирає силу таке об'єднання держав у загальний ринок, як АПЕС (Asia and Pacific Economic Corporation) у складі 15 держав, створене в 1989 році. У це угруповання входять країни АСЕАН, НИС і такі розвинуті країни як Японія, США, Канада, Австрія, Нова Зеландія, а також Китай. Цей регіональний ринок самий великий, з величезними

природними багатствами, де проживає близько 40% населення земної кулі, виробляється більш 50% ВВП світу. Україна на цьому ринку робить тільки перші кроки.

Щоб затвердитися на цьому ринку, Україна повинна постійно стимулювати торгівлю з країнами АТР. На цьому ринку знаходиться збут продукція хімічної промисловості і насамперед, добрива, прокат чорних металів, електроустаткування, зварювальні апарати, газові турбіни, транспортні засоби, визначені види продукції АПК. Перспективними товарами на ринку АРЕС можуть бути високоякісна продукція машинобудування, суднобудування, електроніка.

Україна здійснювала торгівлю і з країнами такого великого ринку як НАФТА, куди входять США, Канада, Мексика. Це ринок високих технологій.

Торговельно - економічні відносини України з країнами НАФТА різко відрізняються, а з Мексикою знаходяться в зародковому стані. Україна здатна робити товари, що могли б знаходити збут у Мексиці. Мексика має попит на енергетичне устаткування, продукцію хімічної промисловості, машинобудування, суднобудування.

СЕМІНАРСЬКІ ЗАНЯТТЯ

Семінарське заняття 1.

Світова економіка та міжнародний поділ праці

1. 1. Поняття світової економіки.
2. Основні показники розвитку світової економіки.
3. Групи країн у світовій економіці.
4. Сутність та форми міжнародного поділу праці.

Семінарське заняття 2.

Середовище міжнародної економічної діяльності

1. Сутність і структура середовища міжнародної економічної діяльності.
2. Види середовищ міжнародної економічної діяльності.

Семінарське заняття 3.

Міжнародна торгівля товарами та послугами

1. Теорії міжнародної торгівлі.
2. Сутність та показники міжнародної торгівлі.
3. Види і методи міжнародної торгівлі..
4. Особливості ціноутворення в міжнародній торгівлі.
5. Регулювання міжнародних торговельних відносин.

Семінарське заняття 4.

Міжнародний рух капіталу

1. Суть міжнародного руху капіталу та його форми.
2. Прямі та портфельні іноземні інвестиції.
3. Роль прямих іноземних інвестицій в економіці України.

Семінарське заняття 5.

Міжнародні кредитні відносини

1. Міжнародний кредит та його роль в МЄВ.
2. Форми міжнародного кредиту.
3. Міжнародні кредити та міжурядові позики.
4. Міжнародні валютно-кредитні та фінансові організації.
5. Світова криза заборгованості.

Семінарське заняття 6.

Міжнародна міграція робочої сили

1. Міжнародна міграція робочої сили як форма МЄВ.
2. Загальна характеристика населення і трудових ресурсів світу.
3. Вплив міграції на експортуючі та імпортуєчі країни.
4. Регулювання міжнародної міграції трудових ресурсів.
5. Україна у світових міграційних процесах.

Семінарське заняття 7.

Міжнародна передача технологій

1. Технологічні ресурси світу. Світовий ринок технологій.

2. Міжнародні некомерційні науково-технічні зв'язки.
3. Міжнародне спільне проведення науково-технічних досліджень.
4. Міжнародні комерційні науково-технічні зв'язки.
5. Ліцензійна торгівля технологіями між країнами.
6. Міжнародне регулювання передачі технологій.

Семінарське заняття 8.

Світова валютна система та принципи її функціонування

1. Структура сучасної валютної системи.
2. Поняття валюти та її класифікація. Конвертованість валюти.
3. Валютний курс.
4. Еволюція світової валютної системи.
5. Валютний ринок і його структура.
6. Валютні операції на світовому валютному ринку.
7. Види валютних операцій, що здійснюються на світовому валютному ринку.
8. Валютний ринок України.

Семінарське заняття 9.

Світові фінансові ринки

1. Головні світові фінансові центри.
2. Офшорні зони в системі світових центрів.

Семінарське заняття 10.

Міжнародні розрахунки і платіжний баланс

1. Суть та особливості міжнародних розрахунків.
2. Основні види і форми міжнародних розрахунків.
3. Ризики, що виникають при міжнародних платежах.
4. Платіжний баланс та його структура.
5. Регулювання платіжного балансу.

Семінарське заняття 11.

Суть, види та форми міжнародного бізнесу

1. Суть і мотивація міжнародного бізнесу.
2. Види міжнародного бізнесу.
3. Основні суб'єкти міжнародного бізнесу.
4. Рівні правового регулювання міжнародного бізнесу.

Семінарське заняття 12.

Міжнародна економічна інтеграція

1. Поняття та основні риси міжнародної економічної інтеграції та глобалізації.
2. ЄС як найбільш розвинуте інтеграційне об'єднання.
3. Європейська асоціація вільної торгівлі.
4. Північноамериканська асоціація вільної торгівлі.
5. Асоціація Азіатсько-Тихоокеанського економічного співробітництва.
6. Асоціація держав Південно-Східної Азії.
7. Інтеграційні об'єднання Латинської Америки.
8. Інтеграційні об'єднання Африки.
9. Інтеграційні процеси Східної Європи.

Семінарське заняття 13.

Глобальні проблеми міжнародної економіки

1. Сутність та основні напрями розвитку глобальних економічних процесів.
2. Формування глобальної виробничої інфраструктури міжнародної економіки.

Семінарське заняття 14.

Інтеграція України в сучасну світогосподарську систему

1. Інтеграція України у світове господарство.
2. Відносини України з міжнародними економічними організаціями.

САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ

Самостійна робота студентів полягає у вивченні та опрацюванні наукової, навчально-методичної літератури, законодавчих та нормативних актів, виконанні навчальних завдань.

У процесі самостійної роботи студенту необхідно вивчити за допомогою рекомендованої літератури весь матеріал, передбачений програмою курсу.

Перелік завдань та інших питань для самостійного вивчення	Форма контролю	Кількість годин
Змістовний модуль 1. Світова економіка та міжнародний поділ праці. 1. Об'єкти і суб'єкти МЕВ. 2. Глобалізація та економічний раціоналізм.	Реферат	4
Змістовний модуль 2. Середовище міжнародних економічних відносин. 1. Політико-правове середовище. 2. Економічне середовище. 3. Соціально-культурне середовище.	Доповідь	4
Змістовний модуль 3. Міжнародна торгівля товарами та послугами. 1. Меркантилізм, теорія абсолютних і порівняльних переваг. 2. Модель Хекшера-Оліна, Самуельсена і парадокс Леонт'єва. Розвиток неотехнологічних моделей. 3. Динамічні моделі міжнародної конкурентоспроможності. 4. Традиційна торгівля, торгівля у межах кооперації, зустрічна торгівля. 5. Біржова торгівля, міжнародні аукціони й тендери.	Тести	6
Змістовний модуль 4. Міжнародний рух капіталу. 1. Міжнародна технічна допомога. 2. Проблема зовнішньої заборгованості, шляхи і механізми її вирішення.	Усне опитування	4
Змістовний модуль 5. Міжнародні кредитні відносини. 1. Інституційна структура міжнародного кредиту. 2. Група Світового банку.	Тести	6
Змістовний модуль 6. Міжнародна міграція робочої сили. 1. Регулювання міжнародних міграційних процесів. 2. Особливості формування й розвитку світового ринку праці.	Реферат	4
Змістовний модуль 7. Міжнародна передача технологій. 1. Міжнародний ринок технологій. 2. Україна в системі міжнародної передачі технологій.	Доповідь	4
Змістовний модуль 8. Світова валютна система та принципи її функціонування. 1. Поняття валюти та її види. 2. Конвертованість валюти. 3. Валютний паритет і валютний курс.	Усне опитування	6
Змістовний модуль 9. Світові фінансові ринки. 1. Світовий фінансовий ринок, його структура і тенденції розвитку.	Усне опитування	4
Змістовний модуль 10. Міжнародні розрахунки і платіжний баланс. 1. Платіжний баланс, його структура і методологія складання. 2. Особливості міжнародних розрахунків України.	Усне опитування	4
Змістовний модуль 11. Суть, види та форми міжнародного бізнесу. 1. Транснаціональні корпорації 2. Міжнародні спільні підприємства. 3. Порівняльна характеристика форм міжнародного бізнесу.	Реферат	2
Змістовний модуль 12. Міжнародна економічна інтеграція. 1. Фактори міжнародної економічної інтеграції, Мікро- і макроінтеграція. Горизонтальна й вертикальна мікроінтеграція. 2. Макроінтеграція та економічний регіоналізм. Форми, шляхи й особливості регіональної економічної інтеграції. 3. Інтеграційні зусилля арабських країн.	Тести	7

Змістовний модуль 14. Інтеграція України в сучасну світогосподарську систему. 1. Трансформація структури зовнішньоекономічних зв'язків 2. Формування системи регулювання зовнішньоекономічної діяльності.	Доповідь	4
Всього		67

ТЕМАТИКА РЕФЕРАТІВ

1. Особливості розвитку міжнародної економіки в сучасних умовах.
2. Теоретичні концепції міжнародної економічної інтеграції.
3. Нетарифне регулювання міжнародної торгівлі.
4. Тарифне регулювання міжнародної торгівлі.
5. Сутність та еволюція міжнародних валютних відносин.
6. Розвиток міжнародної міграції робочої сили в Україні.
7. Передумови розвитку сфери міжнародних послуг в Україні.
8. Участь України в міжнародних торговельних відносинах.
9. Конкурентні переваги України на світовому ринку.
10. Особливості здійснення зовнішньоекономічної діяльності в умовах глобалізації.
11. Формування системи міжнародного фінансового менеджменту.
12. Проектування і адаптація організаційних структур управління міжнародною діяльністю підприємства.
13. Управління міжнародною комунікаційною політикою підприємства.
14. Управління ціною конкурентоспроможністю підприємства на зовнішніх ринках.
15. Контрактні і коопераційні угоди у міжнародному бізнесі.
16. Стратегія і організація виробничої діяльності філіалів іноземних корпорацій в Україні.
17. Розвиток спільних підприємств в економіці України.
18. Розвиток системи банківського обслуговування міжнародної діяльності підприємства.
19. Створення і особливості функціонування вільних економічних зон в Україні.
20. Проблеми та перспективи транс націоналізації українських підприємств.
21. Організація та особливості зустрічної торгівлі.
22. Форми і особливості міжнародної інвестиційної діяльності.
23. Управління ризиками при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності.
24. Організація та управління експортно-імпортними операціями.
25. Міжнародні розрахунки і фактори, що впливають на їх розвиток.
26. Передумови та шляхи інтеграції України у світо господарську систему.
27. Створення та функціонування міжнародних валютно-фінансових інститутів.
28. Створення та функціонування регіональних валютно-фінансових інститутів.
29. Особливості розвитку Європейської економічної інтеграції.
30. Особливості розвитку інтеграційних процесів у Північній та Латинській Америці.
31. Відносини України з міжнародними економічними організаціями.
32. Глобальні проблеми міжнародної економіки.
33. Передумови створення та функціонування Світової організації торгівлі.
34. Особливості та закономірності розвитку міжнародної економіки.
35. Класичні теорії міжнародної торгівлі.
36. Особливості функціонування світового ринку позичкових капіталів.
37. Особливості регулювання міжнародної міграції робочої сили.
38. Участь України в регіональних інтеграційних об'єднаннях.
39. Особливості функціонування Європейської валютної системи.
40. Причини та наслідки міжнародної міграції робочої сили.
41. Розвиток інтеграційних процесів в Латинській Америці.
42. Розвиток інтеграційних процесів в Африці.

ПЕРЕЛІК ЕКЗАМЕНАЦІЙНИХ ПИТАНЬ

1. Суть міжнародних економічних відносин.
2. Міжнародний поділ праці – основа міжнародних економічних відносин.
3. Світове господарство як основа міжнародних економічних відносин.
4. Систематизація країн світу та її принципи.
5. Міжнародна економіка та етапи її розвитку.
6. Суб'єкти міжнародних економічних відносин в Україні.
7. Види зовнішньоекономічної діяльності, що здійснюються в Україні.
8. Форми міжнародних економічних відносин.

9. Економічний розвиток найменш розвинутих країн світу.
10. Науково-технічне співробітництво.
11. Міжнародні організації та їх систематизація.
12. Позитивні та негативні наслідки участі України в СОТ.
13. Фактори посилення економічної взаємозалежності країн.
14. Місце міжнародної торгівлі у міжнародних економічних відносинах.
15. Роль держави у регулюванні міжнародних економічних відносин.
16. Квоти як інструмент економічної політики.
17. Україна і Європейський Союз.
18. Демпінг і антидемпінгові процедури у міжнародній торгівлі.
19. Закономірності і особливості розвитку міжнародних економічних відносин.
20. Ліцензування експорту та експорту.
21. Особливості торгівельно-економічних відносин країн, що розвиваються.
22. Принципи, суть та рівні регулювання міжнародних торгівельно-економічних відносин.
23. Сучасні форми торгівельної політики.
24. Зарубіжний досвід регулювання зовнішньої торгівлі і політика України.
25. Роль мита у регулюванні міжнародних торгівельних відносинах.
26. Методи ціноутворення на світовому ринку.
27. Регулювання зовнішньої торгівлі на Україні.
28. Функції експортної ціни.
29. Особливості торгівельно-економічних відносин розвинутих країн.
30. Україна на світовому ринку товарів і послуг.
31. Вивіз капіталу та його наслідки.
32. Залученні іноземних інвестицій при приватизації в Україні.
33. Особливості сучасного вивозу капіталу.
34. Мета і форми вивозу капіталу.
35. Причини, суть і фактори вивозу капіталу.
36. Суть і принципи міжнародної міграції робочої сили.
37. Міграційні процеси в Україні і становленні міграційного права.
38. Валютні системи. Ямайська валютна система.
39. Іноземні інвестиції в Україні, їх структура та суть.
40. Валютна політика та її головні елементи.
41. Валютні системи. Бреттон-Вудська валютна система.
42. Валютні системи. Система «золотого стандарту».
43. Система валютних курсів.
44. Європейський Союз та його склад.
45. Форми міжнародної інтеграції.
46. Інтеграція східноєвропейських країн.
47. Поняття і основні риси міжнародної економічної інтеграції.
48. Особливості розвитку інтеграційних процесів в Європі.
49. Національні інтереси України в інтеграційних процесах Європи.
50. Специфіка латиноамериканських інтеграційних процесів.
51. Економічна інтеграція в Азії.
52. Особливості розвитку економічних зв'язків у Північній Америці.
53. Об'єктивна необхідність та умови інтеграції України в сучасну систему світо господарських зв'язків.
54. Співробітництво України з країнами СНД.
55. Місце України в сучасному міжнародному поділі праці.
56. Особливості розвитку нових індустріальних країн.
57. Спільні підприємства у структурі економіки України.
58. Причини та наслідки міграції робочої сили в Україні.
59. Вільні економічні зони та їх роль у розвитку міжнародного бізнесу.
60. Транснаціональні корпорації та їх роль у світовій економіці.
61. Економічний розвиток США.
62. Економічний розвиток Японії.
63. Економічний розвиток Німеччини.
64. Сучасні ринки робочої сили.
65. Економічний розвиток країн Західної Європи.
66. СНД, мета його створення та перспективи розвитку.
67. Співробітництво України з країнами Азії, Африки, Америки.
68. Спільні підприємства, їх економічна природа та суттєві ознаки.
69. Європейська валютна система
70. Світові валютні ринки.
71. Політика протекціонізму та її економічні наслідки.

72. Сучасні інтеграційні угруповання країн.
73. Вільні економічні зони в Україні.
74. Форми міжнародного обміну технологіями.
75. Наслідки міжнародної трудової міграції.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ СТУДЕНТІВ ЗАОЧНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ

Загальні вимоги до контрольної роботи

Студент виконує контрольну роботу згідно з його варіантом завдання. Обсяг контрольної роботи – приблизно 8-12 аркушів учнівського зошита або 8–10 сторінок формату А-4.

Контрольна робота повинна продемонструвати ступінь опанування студентом матеріалу певних розділів курсу, вміння самостійно осмислити і систематизувати навчальну інформацію; чітко, стисло і логічно викласти матеріал; на основі вивчення теоретичного матеріалу виконати практичні завдання.

Висвітлення теоретичних питань не потребує плану, вступу, але обов'язково повинно завершуватись висновками і списком використаної літератури.

** Студенти, які не виконали контрольної роботи, до іспиту не допускаються.*

** Виданий студенту аркуш завдання вкладається в контрольну роботу і повертається на кафедру.*

Номера питань для індивідуальних завдань

Передостання цифра шифру	Остання цифра шифру									
	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
0	10,20,76,98	1,10,77,99	2,20,78,100	3,30,79,101	4,40,80,102	5,50,81,103	6,60,82,104	7,70,83,105	8,68,84,106	9,69,85,107
1	10,1,86,108	11,22,87,109	12,21,88,110	13,31,89,111	14,41,90,112	15,51,91,113	16,61,92,114	17,71,93,115	18,9,94,116	19,8,95,117
2	20,2,96,118	21,12,97,119	22,11,76,98	23,32,77,99	24,42,78,100	25,52,79,101	26,62,80,102	27,72,81,103	28,10,82,104	29,11,83,105
3	30,3,84,106	31,13,85,107	32,23,86,108	33,66,87,109	34,43,88,110	35,53,89,111	36,63,90,112	37,73,91,113	38,11,92,114	39,6,93,115
4	40,4,94,116	41,14,95,117	42,24,96,118	43,34,97,119	44,22,76,98	45,54,77,99	46,64,78,100	47,74,79,101	48,4,80,102	49,5,81,103
5	50,5,82,104	51,15,83,105	52,25,84,106	53,35,85,107	54,45,86,108	55,33,87,109	56,65,88,110	57,75,89,111	58,3,90,112	59,14,91,113
6	60,6,92,114	61,16,93,115	62,26,94,116	63,36,95,117	64,46,96,118	65,56,97,119	66,33,79,115	67,7,81,110	68,2,84,110	69,15,85,116
7	70,7,79,118	71,6,77,114	72,27,80,110	73,37,86,106	74,47,88,104	75,57,95,108	1,67,99,103	55,66,105,119	44,22,96,102	33,11,98,118
8	8,4,76,101	18,9,79,103	28,10,83,103	38,11,84,99	48,12,91,111	58,13,85,113	68,14,110,119	1,15,92,102	2,16,93,103	3,17,94,104
9	9,18,84,105	19,38,86,106	29,58,87,103	39,68,89,101	49,48,91,100	59,4,93,99	69,5,95,98	4,59,97,106	5,36,99,105	6,72,101,107

1. Світове господарство, його структуризація й особливості розвитку.
2. Форми та рівні міжнародних економічних відносин.
3. Міжнародний поділ праці – основа міжнародних економічних відносин.
4. Характеристика суб'єктів міжнародних економічних відносин.
5. Принципи МЕВ і політичне середовище їх реалізації.
6. Систематизація країн світу та її принципи.
7. Міжнародна економіка та етапи її розвитку.
8. Суб'єкти міжнародних економічних відносин в Україні.
9. Види зовнішньоекономічної діяльності, що здійснюються в Україні.
10. Тенденції глобалізації та регіоналізації у розвитку світової економіки.
11. Міжнародний поділ праці (МПП), його форми і фактори розвитку.
12. Середовище МЕВ, його особливості та структуризація.
13. Економічний розвиток найменш розвинутих країн світу.
14. Науково-технічне співробітництво.
15. Позитивні та негативні наслідки участі України в СОТ.
16. Фактори посилення економічної взаємозалежності країн.
17. Квоти як інструмент економічної політики.
18. Економічне середовище розвитку МЕВ і сучасна класифікація країн світу.

19. Соціально-культурне середовище розвитку МЕВ та його основні характеристики.
20. Складові сучасної інфраструктури МЕВ та їх загальна характеристика.
21. Сутність меркантилізму. Співвідношення понять „відкрита економіка” і „закрита економіка” у сучасній теорії і практиці.
22. Абсолютні і порівняльні переваги в теорії міжнародної економіки.
23. Поняття конкурентоспроможності економіки в моделі міжнародної економіки.
24. Міжнародна торгівля, її показники і тенденції розвитку.
25. Характеристика видів міжнародної торгівлі.
26. Зустрічна(компенсаційна) торгівля та її різновиди.
27. Міжнародна торгівля через посередників. Сутність і сучасні особливості біржової торгівлі.
28. Критерії вибору методу здійснення міжнародних торгових операцій.
29. Види міжнародних торгів та порядок їх проведення.
30. Ціноутворення у міжнародній торгівлі.
31. Система регулювання міжнародних торгових відносин.
32. Тарифне регулювання.
33. Нетарифне регулювання міжнародної торгівлі.
34. Демпінг і антидемпінгові процедури в сучасних торгівельних відносинах.
35. Сучасні інструменти стимулювання експорту.
36. Квоти як інструмент економічної політики.
37. Протекціонізм і його сучасні форми.
38. Світовий товарний ринок.
39. Методи ціноутворення на світовому ринку.
40. Ліцензування експорту та експорту.
41. Функції експортної ціни.
42. Особливості торгівельно-економічних відносин розвинутих країн.
43. Роль мита у регулюванні міжнародних торгівельних відносинах.
44. Особливості торгівельно-економічних відносин країн, що розвиваються.
45. Міжнародний рух капіталу і характеристика його форм.
46. Міжнародне портфельне інвестування.
47. Міжнародний кредит, його функції і різновиди.
48. Вивіз капіталу та його наслідки.
49. Особливості сучасного вивозу капіталу.
50. Мета і форми вивозу капіталу.
51. Причини, суть і фактори вивозу капіталу.
52. Міграційні процеси в Україні і становленні міграційного права.
53. Показники зовнішньої заборгованості країн. Характеристика сучасної світової кризи.
54. Сучасна світова фінансова криза, її причини і наслідки для різних країн.
55. Характеристика понять „валюта” та „валютний курс”. Конвертованість валют.
56. Національна та міжнародна валютні системи, їх основні елементи.
57. Світовий фінансовий ринок та його структура.
58. Євроринок та особливості його функціонування.
59. Валютний ринок, його функції та структура.
60. Валютні операції та їх основні види.
61. Валютні системи. Бреттон-Вудська валютна система.
62. Валютні системи. Система «золотого стандарту».
63. Система валютних курсів.
64. Валютні системи. Ямайська валютна система.
65. Європейський Союз та його склад.
66. Форми міжнародної інтеграції.
67. Інтеграція східноєвропейських країн.
68. Особливості розвитку інтеграційних процесів в Європі.
69. Національні інтереси України в інтеграційних процесах Європи.
70. Специфіка латиноамериканських інтеграційних процесів.
71. Економічна інтеграція в Азії.
72. Особливості розвитку економічних зв'язків у Північній Америці.
73. Співробітництво України з країнами СНД.
74. Вільні економічні зони в Україні.
75. Ринки золота та сучасні особливості їх функціонування.
76. Міжнародні розрахунки і фактори, що впливають на їх розвиток.
77. Форми міжнародних розрахунків та їх порівняльна характеристика.
78. Платіжний баланс, його структура і методи регулювання.
79. Міжнародні і національні стандарти бухгалтерського обліку.
80. Сутність, причини та наслідки міжнародної міграції робочої сили.

81. Характеристика видів міжнародної міграції робочої сили. „Відплив умів” у міжнародних міграційних процесах.
82. Світові центри експорту та імпорту робочої сили. Регулювання трудової міграції.
83. Міжнародні економічні організації, їх правовий статус та порядок прийняття рішень.
84. Міжнародні економічні договори, їх види та забезпечення виконання.
85. Міжнародні організації (МО) у системі регулювання сучасних МЕВ та їх типізація.
86. ООН та міжнародне економічне співробітництво .
87. ГАТТ/СОТ у системі регулювання торгівельно-економічних відносин.
88. Міжнародні валютно-кредитні організації, створення МВФ і його сучасна роль.
89. Сутність, рівні й фактори розвитку міжнародної економічної інтеграції.
90. Шляхи формування і фактори ефективності регіональних інтеграційних угруповань.
91. Європейський союз, його склад, напрямки і перспективи розвитку.
92. Особливості інтеграції центральноєвропейських країн.
93. Сутність, види та мотивація міжнародного бізнесу.
94. Порівняльна характеристика форм міжнародного бізнесу.
95. Економічна природа, суттєві ознаки і систематизація міжнародних спільних підприємств. Стратегічні альянси.
96. Еволюція форм міжнародного бізнесу. Сутність ТНК та оцінка їх ролі у міжнародній економіці.
97. Характеристика сучасних теоретичних підходів у дослідженні ТНК.
98. Особливості внутрішньо-економічного механізму ТНК. Моделі вибору форми трансляційної діяльності.
99. Формування та реалізація стратегії ТНК. Роль глобального стратегічного управління в практиці ТНК.
100. Середовище і специфіка фінансової діяльності ТНК. Взаємодія ТНК зі світовими фінансовими інститутами.
101. Особливості управління виробничою діяльністю ТНК.
102. Проблеми взаємодії ТНК і національних економік. Міждержавне регулювання діяльності ТНК.
103. Сутність, принципи й особливості міжнародної економічної діяльності України.
104. Суб'єкти міжнародної економічної діяльності України. Правові форми українських та іноземних підприємств.
105. Види міжнародної економічної діяльності підприємств України.
106. Передумови виходу українських підприємств на зарубіжні ринки. Пошук і вибір партнерів.
107. Структура українського експорту та шляхи її раціоналізації.
108. Торговельний баланс України та особливості його регулювання.
109. Проблема диверсифікації міжнародної торгівлі .
110. Масштаби та особливості залучення портфельних іноземних інвестицій в Україну.
111. Становлення національної валютної системи України.
112. Україна в процесах міжнародної трудової міграції.
113. Стан та особливості формування платіжного балансу(ПБ) Україн.
114. Характеристика системи регулювання міжнародної економічної діяльності в Україні.
115. Міжнародне кредитування української економіки. Кредитна політика МВФ.
116. Проблема зовнішньої заборгованості України та шляхи її розв'язання.
117. Стан і проблеми міжнародного виробничого кооперування в Україні.
118. Валютний ринок України та особливості його функціонування.
119. Методи страхування валютних ризиків.
120. Мотивація прямого зарубіжного інвестування на мікро- та макроекономічному рівні.

Оцінювання знань студентів. Організація і проведення модульного і підсумкового контролю.

1. Навчальний матеріал дисципліни «Міжнародна економіка» умовно поділений на два модулі, що охоплюють відповідно вісім та шість змістових модулів. Модульний контроль передбачає перевірку стану засвоєння визначеної системи елементів знань та вмінь.
2. Максимальна сума балів, одержаних студентом протягом семестру, дорівнює 70 балів, зокрема, під час проведення модульних контролів максимально можна отримати 7 балів. На підсумковому контролі (екзамен) студент може набрати максимально 30 балів, що в сумі дає максимально 100 балів. Кількість отриманих на підсумковому контролі балів додається до кількості отриманих балів протягом семестру.
3. Тривалість письмового модульного контролю - одна академічна година.
4. Під час виконання модульного контролю забороняється списувати, обмінюватися інформацією з іншими студентами, використовувати заборонені навчальні засоби. Якщо студент порушує встановлений порядок, то він звільняється від подальшої роботи, а модульна робота оцінюється «0» балів.
6. Якщо студент не з'явився без поважних причин (хвороба, заява, підписана деканом) при проведенні модульного контролю, йому виставляється «0» балів.

7. Рішенням кафедри за виконання робіт, які не передбачені навчальним планом, але сприяють підвищенню рівня знань та умінь студентів з навчальної дисципліни (доповідь на студентській конференції, здобуття призового місця на олімпіадах, виготовлення макетів, підготовка наочних посібників тощо) може надаватись до 10% від загальної кількості умовних балів з навчальної дисципліни.
8. Якщо підсумкова оцінка з навчальної дисципліни за результатами сумарного модульного контролю не задовольняє студента, то він має право на її збільшення, складаючи підсумковий (семестровий) екзамен.

Екзаменаційний білет включає:

1. 3 теоретичні питання (15 балів);
2. 10 тестових питань (10 балів);
3. 10 термінів з глосарію (5 балів).

Шкала оцінювання знань студентів

	Оцінка ECTS	Визначення ECTS	Кількість балів з дисципліни
Відмінно	A	Відмінно - відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок	90-100
Добре	B	Дуже добре - вище середнього рівня з кількома помилками	82-89
	C	Добре - в загальному правильна робота з певною кількістю помилок	75-81
Задовільно	D	Задовільно - непогано, але із значною кількістю недоліків	66-74
	E	Достатньо - виконання задовольняє мінімальні критерії	60-65
Незадовільно	FX	Незадовільно - потрібно працювати перед тим, як отримати позитивну оцінку	35-59
	F	Незадовільно - необхідна серйозна подальша робота	1-34

ЛІТЕРАТУРА

1. Світова економіка: Підручник (А.С.Філіпенко, О.І.Рогач та ін.).- К.; 2004.-582 с.
2. Мирова економіка. Економіка зарубіжних стран: Учебник (Под ред.-В.Л.Колесова).- 3-є изд.-М.: Фліків, 2005.-480 с.
3. Ломакнн В.К. Мирова економіка: Учебник для вузов,- М.: Финансы, ЮНИТИ, 2005.-727 с.
4. Киреев В.П. Международная економіка. В 2-х ч.- 4.1. Учебное пособие для вузов. - М.: Международные отношения. 2007. -416 с.
5. Козик В.В., Панкова Л.А., Даниленко Н.Б. Міжнародні економічні відносини; Навч. Пос.- К.; Знання - Прес. 2009. - 277 с.
6. Економіка зарубіжних країн: Підручник. - 2-ге вид. (А.С.Філіпенко та ін.) - К.; Либідь, 2010. -416 с.
7. Козменко В.М. Міжнародні економічні відносини. - Чернівці, 2010.
8. Міжнародна економіка (конспект лекцій КНЕУ). http://www.vuzlib.net/me_kneu/index.htm
9. Лекції з міжнародної економіки. <http://6201.org.ua/load/55-1-0-315>
10. Міжнародна економіка: Навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц. А. М. Поручник, Я. М. Столярчук, О. Д. Павловська та ін.; За ред. д-ра екон. наук, проф. А. М. Поручника. - К.: КНЕУ, 2005. - 156 с. <http://6201.org.ua/load/55-1-0-127>
11. Міжнародна економіка, конспект лекцій. <http://bookz.com.ua/3/index.htm>
12. Міжнародна економіка. <http://www.library.if.ua/books/18.html>
13. Дахно І. І., Бовтрук Ю. А. Міжнародна економіка: Навч. посіб. — К.: МАУП, 2002. —216 с.: іл. — Бібліогр.: с. 208–209. http://chitalka.info/mz2_4/mz2_4index.htm
14. Міжнародна економіка: навчальний посібник / За ред. В.М. Тарасевича. – Дніпропетровськ: ДУЕП, 2005. - 121 с. <http://referats.net.ua/view/38950>